

OBIECTIVA THEODORA

A színésznő élete

PETHŐ RÉKA

HAJDU SZABOLCS HANGJÁTÉKA A SECURITATE LEHALLGATÁSI DOSSZIÉJÁBÓL.

A történelmi események és traumák mindig úgy válnak átélhetővé az utókor számára, ha az egyén történetén keresztül mutatják be őket, így van ez a lehallgatás esetében is. A rendszer ellenségeinek felkutatására szolgáló, a privát szférát a hatalomnak teljes mértékben alárendelő módszer számos diktatúra eszköze volt a történelem során, Ceaușescu Romániája sem jelentett kivételt. Hajdu Szabolcs és Török-Illyés Orsolya néhány éve jutott hozzá a színésznő édesanyjának, Illyés Kingának lehallgatási dossziéjához, közel háromezer oldalnyi anyaghoz. Az erdélyi magyar színésznőt a hetvenes-nyolcvanas évek során szünet nélkül lehallgatták, többször megpróbálták beszervezni, sikertelenül. Az alkotópáros ezt az óriási szöveg-anyagot felhasználva készítette *Obiectiva Theodora - Részletek egy erdélyi színésznő lehallgatási dossziéjából* címmel rádiójátékot, amely

„Semmibe veheti a magánéletet” (Illyés Kinga)

a két évtizednyi időszakból két évet: a színésznő válását, új szerelmének megtalálását, és első közös gyerekük születését követi végig.

A felvételen ott a színésznő egész magánélete, de nem csak az: mivel a kulturális-szellemi élet egyik központi alakja volt ekkor Marosvásárhelyen, lakásában a kulturális elit nagy része megfordult, és bonyolódott izgalmas beszélgetésekbe. Ezek a beszélgetések nem jelennek meg közvetlenül a két és fél órás rádiójátékban – egy markáns kivétellel –, kizárólag Kinga életének eseményeibe kapunk betekintést. Ezek közül is azokat emelték ki, amelyek segítségével képet kaphatunk az elnyomó hatalom működéséről. Kiderül például, hogy a színésznő nem hívhatott meg külföldi vendéget előadásának főpróbájára, ehhez központi engedélyre volt szükség, ahogy az is elhangzik, hogy a nőknek háromhavonta kötelező nőgyógyászati vizsgálatra kellett járniuk, megtámogatva ezzel az abortusztilalom betartását. Játékos apróságokon keresztül reflektál az alkotás a közhangulatra is: megtudjuk, ha egy színésznőről híre ment, hogy elhagyni készül az országot, előadásának sikere hirtelen megugrott, az emberek „még egyszer” meg akarták nézni.

Arról is képet kapunk eközben, hogy mit is jelent maga a lehallgatás. A színésznő életének olyan intim részleteibe kapunk betekintést, melyekhez semmi közünk, mindezt azért, mert a rendszer fenntartása érdekében a hatalom úgy ítélte meg, tökéletesen semmibe veheti a magánéletet. Fültnaúi vagyunk Illyés válást megelőző vívódásának

és az új szerelem születésének intim részleteinek is. Kiváló választás ehhez a történethez a rádiójáték: a cselekmény kizárólag azokból a forrásokból épül fel, amit Hajduék a leiratokban találtak, nem egészítik ki azt fikciós elemekkel, nem formálják hézagmentes cselekménnyé. Így történhet, hogy bizonyos szálak elvarratlanul maradnak, bizonyos eseményeknek nem tudjuk meg a végét – ha a szobán, a mikrofon hallótávolságán kívül estek meg, mi sem tudhatjuk meg, mi történt. Ez a töredezettség minden más médium esetében zavaróvá válna, hiába teljes mértékben dialógus központúak Hajdu legutóbbi szerzői színházi munkái – *Ernelláék Farkaséknál*, *Kálmán nap*, *Egy százalék indián* –, ez a hiányokra épülő dramaturgia kizárólag ebben a formában kivitelezhető.

Az öt részből álló hangjáték közepén egy epizódban Illyés díszlettervező ismerősével folytatott beszélgetését hallhatjuk, amikor hazalátogat Magyarországról, és mesél neki mindarról, amit ott tapasztal. A rendező saját magára osztotta ezt a szerepet, amely monológ – a többi párbeszédhez hasonlóan változatlanul hagyott szöveg – mintegy szerzői üzenet jelenik meg az egyébként elsősorban történelmi kérdésekkel foglalkozó alkotás középpontjában, igen kemény hangvételű ítélet a budapesti magyar intellektuális elit elanyagiasodott, érdektelen attitűdjéről.

A zárójelenet egyértelműen az érzelmi tetőpont, amelyben Kinga elmeséli gyermeke apjának, Andrásnak, amikor behívták a Securitatéra. A színésznő magabiztosan, vagányan kezeli a helyzetet, úgy érzi, uralta a beszélgetést, és azt mondja, még élvezte is. Am ahogy meséli a kérdéseket, a párbeszédet, melyek lezajlottak, fokról fokra veszíti el önmaga felvértezésére felépített keménységét, míg végül elsíri magát. Az uralkodó rendszer módszereinek embertelensége átélhetően jelenik meg a két és fél órás alkotásban, és teszi hiánypótló alkotássá az *Obiectiva Theodorát*.

OBIECTIVA THEODORA – magyar hangjáték, 2020. Rendezte: **Hajdu Szabolcs**. Írta: **Hajdu Szabolcs** és **Török-Illyés Orsolya**. Hang: **Rédly Dénes**. Producer: **Herner Dániel**. Szereplők: **Török-Illyés Orsolya** (Theodora), **Zsótér Sándor** (Attila), **Gelányi Bencze** (András). Támogató: **Magyar Mecenatúra** Program. Gyártó: **Látókép / Filmworks**. 124 perc.